

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Adressefelt

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 10/2019

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Trude Stormoen

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22
nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning del II

Beslutningsdato: 23. mars 2021

I behandlingen har deltatt: Nora Lund Lefdal
Marianne Abeler
Trond Jørgensen
Lars Christian Finstad

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge. Salærkravet i anledning
klagen dekkes i sin helhet.

***

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften) del II.

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han vokste opp i ██████████ med foreldrene og ██████████, før familien flyttet til ██████████. Oppveksten fremstår som trygg og normal.

Etter førstegangstjenesten i ██████████, studerte han først ved ██████████. Deretter begynte han på ██████████. Klager jobbet mye som ██████████ frem til ██████████. Han dro da til ██████████, hvor han tjenestegjorde fra ██████████ til ██████████. Ved hjemkomst fra ██████████ i ██████████, krysset klager av for at tjenesten har vært «hard» på egenerklærings skjema, men uten at traumatiske hendelser eller psykiske plager er angitt. Han tjenestegjorde deretter i ██████████ fra ██████████ til ██████████. Kun et par måneder etter hjemkomst dro han til ██████████, hvor han tjenestegjorde i to kontingenter fra ██████████ til ██████████. Klager tok befalsutdanning i ██████████, før han igjen dro ut i internasjonal tjeneste. Denne gangen i ██████████ fra ██████████ til ██████████. Ved hjemkomst arbeidet han som ██████████ på ██████████, før han igjen reiste til ██████████. Her tjenestegjorde han fra ██████████ til ██████████. Etter hjemkomst, arbeidet han først som ██████████ ved ██████████. Deretter jobbet han innen ██████████ på ██████████. I ██████████ dro han til ██████████, hvor han tjenestegjorde i seks måneder.

De første nedtegnelsene om psykiske plager er fra 2012. I forbindelse med obligatorisk stressmestringsamtale ved retur fra ██████████ dette året, forteller klager at han sliter psykisk etter opplevelser han har hatt fra tidligere. Han forteller at han sover dårlig og at dette er problemer han har hatt i flere år. Han skal også ha vært skvetten og anspent i kroppen og vist tendenser til isolasjon og selvbebreidelse. På bakgrunn av dette, blir det besluttet at han skal følges opp nærmere av Forsvaret. I perioden ██████████ gjennomfører han 23 samtaler ved Forsvarets stressmestringsteam. Han får her diagnosen PTSD samt agorafobi, og ble henvist til videre behandling ved ██████████. Her var han var til behandling i perioden ██████████ og fikk stilt diagnosen PTSD. I 2017 var han tilbake ved ██████████ for et oppfølgingsopphold. Det fremgår av sakens dokumenter at det på dette tidspunktet går bedre med ham. Han synes han har det bra og at han er i ferd med å finne en balanse i livet og har mer overskudd enn tidligere. Han har i samme periode gjennomført ██████████ utdanning gjennom ██████████, og er blitt ██████████ i ██████████. Klager oppga under nemndsmøtet at han var ██████████ i ██████████ fra 2017 og frem til ██████████ i 2021. Før dette hadde han vært ██████████ fra 2014 til 2016. Klager har i perioder hatt problemer med alkohol. Bruken skal ha økt i stressende perioder. I dag oppgir han å ha et moderat alkoholforbruk.

Krav om kompensasjon og billighetserstatning ble fremsatt for Statens pensjonskasse (SPK) 23. mai 2014. Klager ble tilkjent kr 250 188 i billighetserstatning i vedtak 26. oktober 2015.

I anledning kompensasjonssaken, er det innhentet en spesialisterklæring datert 13. mars 2019 fra spesialist i psykiatri, Helge Haugerud. Haugerud konkluderer med at klager i henhold til ICD-10 innehar flere psykiske lidelser og en psykiatrisk VMI på 25 %. Han finner imidlertid ikke sannsynlighetsovervekt for at disse er en følge av tjenestegjøringen.

SPK har kommet til at det er hendelsene før 1. januar 2010 som er årsaken til klagers psykiske plager, og at saken derfor faller inn under den særskilte kompensasjonsordningen. SPK har deretter i vedtak 2. april 2019 innvilget 100 % kompensasjon etter ordningens del I, med fratrukk for den utbetalte billighetserstatningen. SPK kommer i vedtaket til at vilkårene for kompensasjon etter ordningen del II ikke er tilstede.

Advokat Trude Stormoen har på vegne av klager fremsatt klage datert 7. mai 2019. I klagen anføres at vilkårene for kompensasjon etter ordningens del II er oppfylt. SPK fant ikke grunn til å omgjøre vedtaket sitt, og klagen ble oversendt til klagenemnda.

Klager skal ha vært 100 % sykemeldt fra 2014. Det fremgår av brev fra NAV 31. mars 2020 at klager er innvilget 100 % uføretrygd med virkning fra 1. mai 2020. I brevet kommer det også frem at NAV

har konkludert med at uførheten ikke skyldes yrkesskade eller yrkessykdom. På tidspunktet for klagesaksbehandlingen i nemnda, var avgjørelsen om yrkesskadedekning påanket til trygderetten.

Klager og hans advokat deltok i nemndsmøtet via digital overføring. Det samme gjorde en representant for SPK.

2. Klagenemndas vurdering

Saken gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner del II.

Rett på kompensasjon etter forskriften forutsetter i henhold til § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet, dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som har bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014. Statens pensjonskasse har innvilget full kompensasjon etter ordningen del I, Spørsmålet for nemnda er dermed om kravene etter ordningen del II er tilstede. Nemnda finner derfor ikke grunn til å gå nærmere inn på den lempeligere bevisvurderingen.

Etter forskriften del II gjelder de alminnelig krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevistema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b, i dag forsvarsloven § 55, som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I.

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse og det er ingen begrensninger i hvilke bevis som kan fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s 1546 og Rt. 2010 s 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en avveining av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1570 i Lie-dommen fremkommer:

«Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer

begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]»

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): «*Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning*». Foreligger nedtegnelser eller lignende som ligger tett opp mot tjeneste, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil disse derfor være særlig viktig ved bevisbedømmelsen.

Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Hvis det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon.

At skadelidte selv ikke kobler sine plager til tjenesten, selv om det uomtvistelig foreligger psykiske plager, kan ikke uten videre tolkes dithen at tjenesten ikke er årsak. Det påhviler ikke skadelidte å påvise årsaken til psykiske plager, men en tidlig kobling mellom om plager og tjeneste, vil kunne styrke skadelidtes posisjon.

De første nedtegnelsene på psykiske plager er fra [REDAKTERT] 2012. Klager var da til obligatorisk stressmestringssamtale hos IMPS i forbindelse med hjemkomst fra [REDAKTERT]. Det fremgår av dokumentene at klager har opplevd tjenesten som risikabel, men at det ikke har vært noen alvorlige hendelser i tjenesten i [REDAKTERT]. Klager forteller at han sliter psykisk etter opplevelser han har hatt ute fra tidligere. Han forteller at han sover dårlig, og at han har hatt dette problemet i flere år. Han forteller at han er «hypervåken» og stadig på vakt. Det fremkommer også at han er skvetten, anspent i kroppen, og har tendens til isolasjon og dårlig samvittighet. Behandleren skriver etter dette at han har flere symptomer på PTSD.

Før konsultasjonene hos IMPS i 2012 foreligger ingen nedtegnelser om psykiske plager. Det fremgår i et journalnotat fra Nasjonal militærmedisinsk poliklinikk fra 27. september 2006 at klager har søvnvansker, men disse knyttes ikke til tjenesten. Klager blir i denne anledning bedt om å følge opp søvnvanskene hos fastlegen.

Under konsultasjon ved IMPS 11. januar 2013 forteller klager at han har hatt søvnvansker siden 2003, men benekter at han har hatt mareritt. Under konsultasjon 8. februar 2013 forteller klager igjen at han ikke har mareritt. Under senere konsultasjoner med helsepersonell har klager oppgitt å ha mareritt. Det er særlig en hendelse med en kvinne som kom løpende med et dødt barn i [REDAKTERT] som angis som tema for marerittene. Barnet hadde fått hodet trykket inn. Klager ble under nemndsmøtet 23. mars 2021 spurt om når marerittene kom, og hvorfor han eventuelt ikke opplyste om dem under konsultasjonene i begynnelsen av 2013. Han svarte da at han har hatt varierende grad av mareritt, og at det tok lang tid for ham å skjønne hva som var problemet. Han sa også at han på tidspunktet var redd for å si noe han ikke kunne si. Nemnda registrerer at klager likevel var åpen om andre plager på dette tidspunktet.

Klager har blant annet overfor spesialist i psykiatri Helge Haugerud som har utarbeidet spesialisterklæringen etter mandatet fra Forsvarsdepartementet, fremhevet hendelsen med kvinnen med det døde barnet i [REDAKTERT] som et sentralt traume fra tjenesten. Denne hendelsen fant sted i 1996, 16 år før den første nedtegnelsen om psykiske plager. Uansett om det legges til grunn at det er samlede belastninger i denne perioden som årsaken til plagene, foreligger ingen objektive holdepunkter for psykiske plager mellom siste kontingent i [REDAKTERT] i 2003 og hjemkomst fra [REDAKTERT] i 2012. Det foreligger dermed ingen tidsnære bevis i saken.

Klagers advokat har i klagen vist til at selv om det ikke foreligger tidsnære bevis tilknyttet alle kontingenter klager har deltatt på i perioden 1996 til 2003, har man klare tidsnære bevis på psykisk belastningslidelse ved avslutning av tjenestegjøringen i [REDAKTERT] i slutten av 2012.

Til dette bemerkes at selv om tjenesten i [REDAKTERT] i 2012 betegnes som krevende, kan ikke nemnda se annet enn at skadene anføres å ha oppstått på grunn av belastninger fra tjenestene på nittitallet og

begynnelsen av 2000-tallet. Klager tjenestegjorde i 10 kontingenter i henholdsvis [REDACTED], [REDACTED] og [REDACTED] en periode som strakk seg over åtte år fra 1995 til 2003. Det er særlig tjenestegjøringen i [REDACTED] beskrives som belastende. Dette fremgår også i klagers kontakt med flere behandlere etter 2012, hvor han skriver sine plager tilbake til 2003. Klager ble under nemndsmøte spurt om han anså tjenesten i [REDACTED] som utløsende for de psykiske plagene. Klager avkreftet dette. Han svarte at det ikke skjedde noe spesielt under tjenesten i [REDACTED], men at det var der han merket at han hadde problemer. Forutsetningen om at skaden for det vesentligste oppstod i perioden mellom 1995 og 2003, ligger også til grunn for at saken behandles under den særskilte kompensasjonsordningen, som gjelder skader påført i tjeneste frem til og med 2009.

Som tidligere nevnt, er det i anledning saken utarbeidet en spesialisterklæring fra spesialist i psykiatri, Helge Haugerud. Haugerud konkluderer med at det ikke foreligger en psykisk belastningslidelse med årsak i tjenesten. Haugerud går i erklæringen gjennom vilkårene for PTSD. Han finner at traumekriteriet *ikke sikkert* er oppfylt. Han kommer også til at unnvikelseskriteriet (C-kriteriet) ikke er oppfylt og det såkalte tidskriteriet (E-kriteriet) ikke er oppfylt. Haugerud konkluderer med at klager oppfyller kravene til andre psykiske lidelser, men kommer ikke til at disse har årsakssammenheng med tjenesten. Nemnda mener Haugeruds erklæring bør legges til grunn som et vektig bevis i vurderingen. Haugerud vurderer sakens objektive dokumenter grundig, og setter disse opp mot klagers egne opplysninger.

I lys av konklusjonene i Haugeruds erklæring stiller nemnda seg noe tvilende til om vilkåret for kompensasjon etter ordningen del I er oppfylt, slik SPK har konkludert med. Nemnda finner likevel ikke å kunne overprøve vedtaket fra SPK til ugunst for klager. Det følger av det som her er sagt at nemnda ikke finner at vilkårene for kompensasjon er oppfylt etter en alminnelige bevisvurdering. Kravet om kompensasjon etter ordningens del II blir etter dette å avslå.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 32 700,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 13,45 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

Det er fremsatt krav om dekning av reiseutgifter for klager i det tilfelle klagen fører frem. Når et vedtak endres til gunst for en part skal parten etter forvaltningsloven § 36 første ledd tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendig for å endre vedtaket. Klagen har ikke ført frem, og krav om dekning av reiseutgifter blir etter dette å avslå.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning klagen med kr 32 700,- inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

***

Oslo, den 3. juni 2021

Nora Lund Lefdal
Leder for klagenemnda